

Внукова Н. М.

*д.е.н., професор, завідувач кафедри управління фінансовими послугами,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
e-mail: vnukova25@rambler.ru*

Кучер Ю. Л.

*магістр, Харківський національний університет будівництва та архітектури
Оксанченко Г. О.
магістр, Харківський національний університет будівництва та архітектури*

УПРАВЛІННЯ ПЕРЕКАЗОМ КОШТІВ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ З ВИЯВЛЕННЯМ ВАЛЮТНОГО РИЗИКУ

Анотація. У статті визначено сутність переказу коштів у іноземній валюті та валютного ризику. Проведено експеримент з конвертації гривні у білоруський рубль з метою виявлення валютного ризику при переказі коштів в іноземній валюті. Запропоновано шляхи мінімізації валютного ризику банку.

Ключові слова: валютний ризик, валютні операції, переказ коштів у іноземній валюті, управління валютним ризиком банку.

Формул: 0; рис.: 2, табл.: 1, бібл.: 10

Внукова Н. Н.

*д.э.н., профессор, заведующий кафедрой управления финансовыми услугами
Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця
e-mail: vnukova25@rambler.ru*

Кучер Ю. Л.

*магистрант, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры
Оксанченко А. А.
магистрант, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры*

УПРАВЛЕНИЕ ПЕРЕВОДОМ СРЕДСТВ В ИНОСТРАННОЙ ВАЛЮТЕ С ВЫЯВЛЕНИЕМ ВАЛЮТНОГО РИСКА

Аннотация. В статье определена сущность перевода средств в иностранной валюте и валютного риска. Проведен эксперимент по конвертации гривны в белорусский рубль с целью выявления валютного риска при переводе средств в иностранной валюте. Предложены пути минимизации валютного риска банка.

Ключевые слова: валютный риск, валютные операции, перевод денежных средств в иностранной валюте, управление валютным риском банка.

Формул: 0; рис.: 2, табл.: 1, библи.: 10

Vnukova N. M.

*Doctor of Economics, Professor, Head of Department of financial services,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
e-mail: vnukova25@rambler.ru*

Kucher U. L.

*graduate student, Kharkiv National University of Construction and Architecture
Oksanchenko H. O.
graduate student, Kharkiv National University of Construction and Architecture*

MANAGEMENT BY TRANSFER OF COSTS IN FOREIGN CURRENCY AND CURRENCY RISK IDENTIFICATION

Abstract. The article defines the essence of transfer of funds in foreign currency and the analysis of volumes of remittances to the territory of the country, domestically and abroad is carried out. The list of international systems of money transfer in foreign currency with which Ukraine is

cooperating is presented. The essence of exchange risk is defined and the experiment is carried out on conversion of Ukrainian Hryvnia into Belarusian Ruble to identify the exchange risk during the transfer of funds in foreign currency. Ways to minimize the exchange risk when making money transfers in foreign currency and the feasibility of improvement of exchange risk management are suggested according to the results of the experiment.

Keywords: currency risk, foreign exchange, money transfer in foreign currency, the Bank's currency risk management.

Formulas: 0; fig.: 2, tabl.: 1, bibl.: 10

JEL classification: F 31, D 81.

Вступ. Активна позиція України щодо інтеграції у світове співробітництво посилює значення валютного ризику як такого, що може бути спричинений змінами валютних курсів у процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності банків, зокрема при переказі коштів в іноземній валюті. Саме тому, дослідження питань управління валютним ризиком, а також розробка пропозицій, спрямованих на мінімізацію валютного ризику банку, є актуальними.

Дослідженню сутності переказу коштів у іноземній валюті банками та управлінню валютним ризиком при цьому присвячені праці вчених-економістів: А.Гайдуцького [3], О.Васюренка [8], М.Пясецької [10] та ін.. Це питання активно вивчається, адже існує велика конкуренція між банками щодо надання послуг з переказу коштів в іноземній валюті, використовуються найефективніші платіжні системи, які постійно пропонують своїм споживачам різні нововведення.

Постановка завдання. Метою написання статті є розробка теоретичних положень з визначення сутності переказу коштів в іноземній валюті та валютного ризику, надання пропозицій з мінімізації валютного ризику в банках України.

Результати. У забезпеченні соціально-економічного розвитку України значну роль відіграє грошовий обіг, складовою якого виступають грошові перекази, які є найпоширенішою і безпечною формою швидкого переказу коштів у національній та іноземній валюті з відкриттям чи без поточного рахунку. Вони різняться за швидкістю і розміром плати за фінансові послуги.

Згідно з чинним законодавством переказ коштів є рухом певної суми коштів з метою її зарахування на рахунок отримувача або видачі йому у готівковій формі. Ініціатор та отримувач можуть бути однією і тією ж особою, що є важливим при розрахунках власників платіжних карток за кордоном. Крім цього, учасниками безготівкових розрахунків є банки та їх філії, через які здійснюються розрахунки, а також Національний банк України, як орган, що, з одного боку, здійснює регулювання безготівкових розрахунків, а, з іншого боку, забезпечує безперешкодну роботу загальнонаціональної системи електронних платежів [1].

Правила здійснення переказів іноземної валюти за межі України за дорученням фізичних осіб та одержання фізичними особами в Україні переказаної з-за кордону іноземної валюти, затверджені постановою Правління Нацбанку України, чітко регламентують порядок, умови та норми здійснення переказу та одержання іноземної валюти [2].

Станом на 1 липня 2013 року на території України здійснювали діяльність з переказу коштів дев'ять внутрішньодержавних і міжнародних систем переказів, створених резидентами України, з яких п'ять систем створені банками і чотири системи - небанківськими фінансовими установами. Також на території України функціонують 22 міжнародні системи грошових переказів між фізичними особами без відкриття рахунку, створені нерезидентами. Учасниками таких систем є понад 150 банків, ПрАТ "Українська фінансова група" та національний оператор поштового зв'язку "Укрпошта" [3].

Обсяги грошових переказів, що надійшли в Україну протягом першого кварталу 2013 року склали 1,001 млрд. дол., а у другому - надходження грошей зросли на 201 млн. дол. [4].

Як приклад, однією з найбільш привабливих систем для резидентів впродовж останніх 10 років залишається внутрішньобанківська система грошових переказів "Правекс-Телеграф". Правекс-Банк є прямим уповноваженим представником Western Union в Україні, має великий досвід у проведенні грошових переказів по всьому світу. Саме цей досвід дозволив створити багато в чому унікальну власну систему миттєвих грошових переказів [5].

За даними НБУ в середині України спостерігається скорочення обсягів грошових переказів. Так, за перший квартал 2013 року в межах країни було здійснено переказів на 3 млн. дол., а за другий квартал на 1,5 млн. дол.. Слід зазначити, що перекази великих сум за кордон в Україні також знизилися, але комісії на їх перекази залишилися незмінними з січня 2013 року. Так, за межі України за перше півріччя 2013 року було надіслано 384 млн. дол. [4].

Україна ще не дійшла до європейських масштабів функціонування фінансових послуг з грошових переказів, проте перспектива розвитку ринку грошових переказів в Україні з кожним роком зростає. Банки України співпрацюють з різними міжнародними системами з надання послуг на ринку грошових переказів, наприклад, з такими як: Express to family, Системою термінових грошових переказів «ХАЗРІ», Western Union, Money Gram, UniStream, SWIFT та ін.

Використання банками України різних міжнародних платіжних систем є позитивним у здійсненні операцій з переказу грошових коштів в іноземній валюті, під час здійснення яких можливе виникнення валютного ризику. Так, зменшення переказів коштів в іноземній валюті у 2012 р. можливо було наслідком виникнення саме валютного ризику. Отже, важливо удосконалювати процес управління переказом коштів і розробляти необхідні рекомендації з метою мінімізації валютного ризику.

Валютний ризик – це ризик потенційних збитків, що можуть виникнути внаслідок несприятливої зміни валютних курсів [7].

Грошові перекази в іноземній валюті належать до конверсійних валютних ризиків, тобто ризиків збитків безпосередньо з конкретної операції [8].

Одним із видів валютного ризику є дата валютування. Згідно з Законом України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [1], дата валютування – це зазначена платником у розрахунковому документі або в документі на переказ готівки дата, починаючи з якої гроші, переказані платником отримувачу, переходять у власність отримувача [1].

Банки України здійснюють грошові перекази відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [1]. У даному законі визначається операційний час, протягом якого банк приймає документи на переказ і документи на відкликання, що мають бути оброблені, передані та виконані цим банком протягом цього ж робочого дня. Але існують часові відхилення. Наприклад, клієнт у п'ятницю встиг подати документи на переказ певної суми коштів в іноземній валюті з України до Білорусі за декілька хвилин до кінця операційного дня банку. Робочий час, який залишився в банку, є недостатнім для здійснення обробки документів, їх передачі або виконання самого переказу, що не може відбутись із-за наявності часових обмежень у операційній системі банку. У зв'язку з цим переказ готівки клієнта, враховуючи неробочі дні банку, буде здійснений у понеділок. За цей час дата валютування зміниться, і клієнт ризикує отримати збитки, внаслідок зміни валютного курсу, який на момент розрахунку в банку Білорусі був іншим.

Отже, у деяких країнах законодавство вимагає визначати курс на момент виплати грошового переказу. У таких випадках сума валюти в виплаті, що вказана при здійсненні операції, і сума, що фактично отримується одержувачем, може відрізнятись через коливання валютних курсів за період часу від відправлення до виплати грошового переказу.

Авторами проведено експеримент із визначення валютного ризику при розрахунку платіжною карткою, емітованою в Україні, у Білорусі. Клієнт має поточний (картковий) рахунок у банку в національній валюті, але планує виїзд за кордон, де має розраховуватися платіжною карткою у торговій мережі в білоруських рублях.

Для проведення експерименту поставлено завдання із визначення валютних ризиків клієнта при проведенні конвертації української гривні у білоруський рубль через євро або долар.

На рис. 1 і 2 подано зміну валютного курсу білоруського рубля відносно євро і долару у період з 02 по 23 грудня 2013 року [9], коли проводився експеримент.

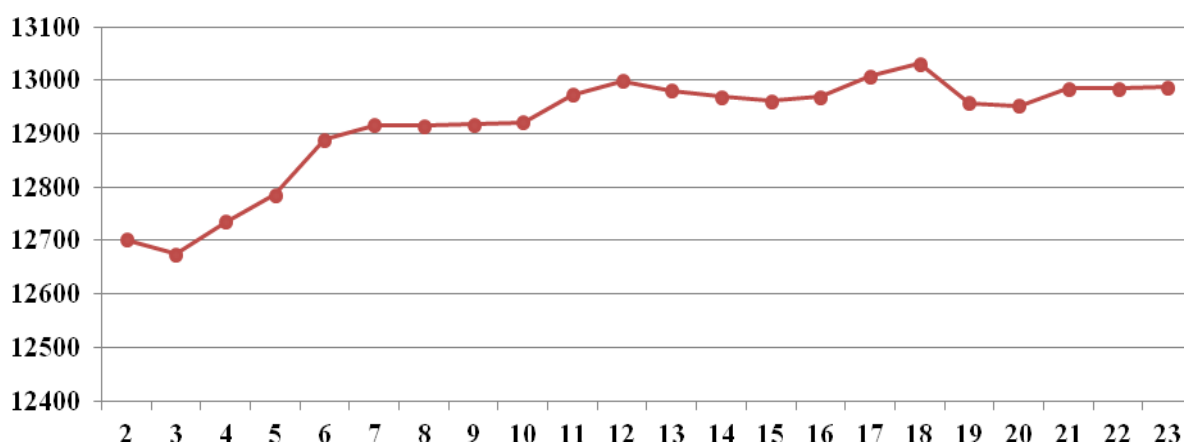

Рис. 1. Динаміка обмінного курсу євро/білоруський рубль з 2 по 23 грудня 2013 року^{*)}

^{*)} власні розрахунки автора(ів)

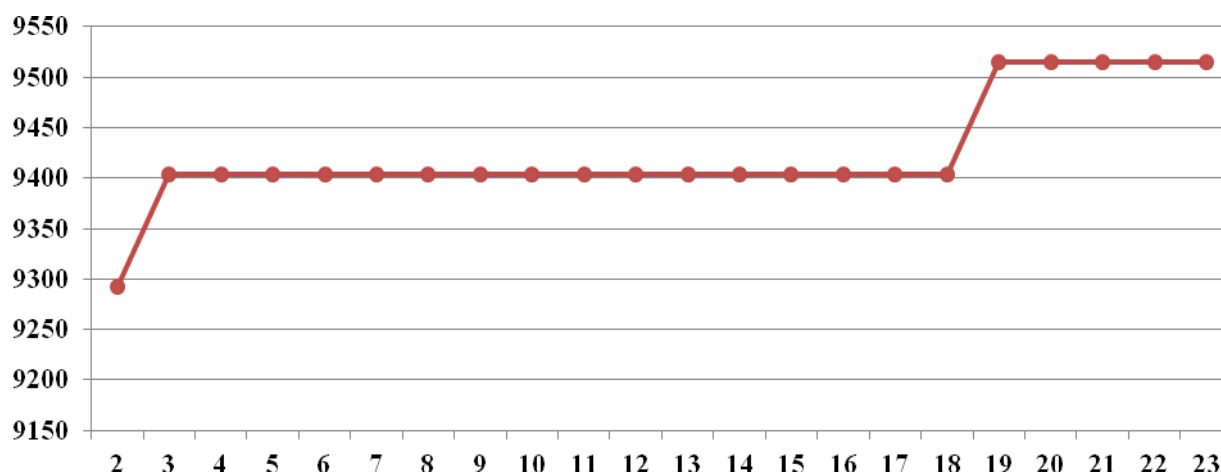

Рис. 2. Динаміка обмінного курсу долар США/білоруський рубль з 2 по 23 грудня 2013 року^{*)}

^{*)} власні розрахунки автора(ів)

Як видно з рис.1, 2 у наведений період грудня 2013 року відбувалися певні коливання обмінного курсу білоруського рубля.

Під час здійснення операцій з конвертації іноземної валюти використовувався крос-курс, визначений згідно з офіційним курсом української гривні до відповідних іноземних валют, що встановлений Національним банком України на день проведення операції [9].

Під час експерименту розглянуто, які можливі втрати (валютні ризики) може понести клієнт у варіантах конвертації національної валюти через євро та долар США у період з 2 по 3 грудня 2013 року.

1. Якщо банк на вимогу клієнта здійснить обмін валюти у обсязі 1000 українських гривень на білоруський рубль через долар США на дату:

02.12.2013 – $1000 * 7,993 * 9292,186 = 74272442,7$ (біл. руб.);

03.12.2013 – $1000 * 7,993 * 9403,5294 = 75162410,5$ (біл. руб.).

2. . Якщо банк на вимогу клієнта здійснить обмін валюти у обсязі 1000 українських гривень на білоруський рубль через євро на дату:

02.12.2013 – $1000 * 10,879272 * 12702,3029 = 138191808,28$ (біл. руб.);

03.12.2013 – $1000 * 10,819327 * 12674,3742 = 137128198,99$ (біл. руб.).

Результати, що отримали у ході проведення експерименту, узагальнені в табл. 1.

Таблиця 1

Результати експерименту^{*)}

Дата валютування	Конвертація 1000 UAH у BYR через:	
	USD	EUR
02.12.2013	74272442,7	138191808,28
03.12.2013	75162410,5	137128198,99
Валютний ризик	889967,8	-1063609,29

^{*) Джерело: складено та розраховано на основі фінансового конвертера валют [9]}

Як видно з табл.1, за результатами розрахунків необхідно зробити наступні висновки. У разі здійснення банком конвертації української гривні у білоруський рубль через долар 2 грудня 2013 року клієнт може втратити 889967,8 білоруських рублів (1,2% від суми переказу) порівняно з 3 грудня 2013 роком. Це власне є сумою валютного ризику клієнта.

У тому разі, якщо банк здійснить конвертацію у євро 02.12.2013 р., тоді клієнт не отримає валютних збитків порівняно з 03.12.2013 р.. Якщо здійснити обмін гривні на білоруський рубль через євро 3 грудня, а не 2 грудня, тоді збиток, що спричинений у разі зміни валютного курсу, складе 1063609,29 білоруських рублів (0,77% від суми переказу).

Таким чином, валютний ризик, пов'язаний з датою валютування, може суттєво вплинути на суму, що отримає клієнт у разі обміну національної валюти на іноземну через іншу іноземну валюту (крос-курс).

Даний експеримент на визначення валютних ризиків та можливих грошових втрат клієнта показав, що більшу суму грошових коштів, отже, менший ризик, у білоруських рублях клієнт отримає у разі конвертації української гривні через євро порівняно з долларом США. Валютний ризик, пов'язаний з датою валютування між 2 та 3 грудня 2013 року у доларах чи євро, буде більшим при конвертації гривні у білоруський рубль через долар на 0,43%.

Отже, після проведеного експерименту, коли не співпадали дати валютування, виникає необхідність у формуванні змін в переказі коштів, що будуть спрямовані на мінімізацію валютного ризику при здійсненні грошових переказів в іноземній валюті.

1. Впровадження функції безадресного переказу, коли не потрібно заздалегідь обирати пункт отримання, достатньо лише вказати країну, в якій перебуває одержувач, які покликані допомогти користувачам заощадити час під час оформлення переказів.

2. Запровадження банком «картки клієнта», або створення онлайн-системи переказів коштів. Така картка є носієм інформації про користувача і зберігатиме всю історію його грошових переказів через систему банку і забезпечить незмінність дати валютування та розрахунку.

Таким чином, враховуючи прогноз експертів щодо продовження динаміки зростання ринку грошових переказів, який очікується у 2014-2015 рр. та грошову політику банків України із збільшення безготівкових розрахунків держателями грошових коштів, використання банками спеціальних карток платіжних систем, що передбачають онлайн-перекази, є ефективним заходом здійснення такої політики, а також мінімізації валютних ризиків як споживачів, так і банківських установ у наданні послуги з переказів коштів у національній валюті при розрахунках за кордоном у іноземній валюті.

Висновки. Результати дослідження дозволили з'ясувати, що банкам доцільно вдосконалювати процес управління валютним ризиком при здійсненні грошових переказів в іноземній валюті, тому що це дозволить їм мінімізувати валютні ризики як власні, так і клієнтів.

Результати проведеного експерименту вказали на те, що валютний ризик, який пов'язаний з датою валютування, має суттєвий вплив на результат конвертування будь-якої валюти.

Даний експеримент дав змогу стверджувати, що при зміні дати валютування, навіть в одну добу, не тільки клієнт, але й банк може отримувати збитки при конвертації валют.

Для користувачів грошових переказів, з метою уникнення валютного ризику, пов'язаного з датою валютування необхідно пропонувати нові можливості онлайн – переказів, запровадження банком «картки клієнта», або іншими словами, створення онлайн-системи переказів коштів.

Нововведення з використанням банками спеціальних карток платіжних систем, що передбачають онлайн-перекази, є ефективним заходом здійснення такої політики, а також мінімізації валютних ризиків як споживачів, так і банків.

Література

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 05.04.2001 № 2346-III. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Про затвердження Правил переказу іноземної валюти за межі України за рахунок особистих коштів фізичних осіб-резидентів і нерезидентів [Електронний ресурс] // Додаток № 6 до постанови Правління Національного банку України від 23.09.96 р. № 245. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Гайдуцький, А. П. Облігації для мігрантів: незадіяні можливості [Електронний ресурс] / А. П. Гайдуцький // Дзеркало тижня. – 2010. – № 20. – Режим доступу: <http://dt.ua>.
4. Динаміка грошових переказів в Україну [Електронний ресурс] : офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
5. Офіційний сайт ПАТ КБ «Правекс-Банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravex.com>.
6. Простобанкір – Путівник для банкірів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.prostobankir.com.ua/individualnyy_biznes/novosti.
7. Управління зовнішньоекономічною діяльністю [Текст] : навч. посіб. / За заг. ред. А. І. Кредісова. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : ВІРА-Р, 2002. – 552 с.
8. Васюренко, О. В. Банківські операції [Електронний ресурс] / О. В. Васюренко. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/10560412/bankivska_sprava/konversiyini_operatsi_bankiv.
9. Фінансовий конвертер валют [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.freecurrencyrates.com/ru/exchange-rate-history/EUR-BYR/2013>.
10. Пясецька, М. Г. Міжнародні розрахунки та валютні операції [Текст] : навч. посіб. / М. Г. Пясецька, О. І. Береславська, О. М. Наконечний та ін. ; За заг. ред. М. І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2002. – 392 с.

Стаття надійшла до редакції 26.12.2014 © Внукова Н. М., Кучер Ю. Л., Оксанченко Г. О.

References

1. *On payment systems and funds transfer in Ukraine*. Law of Ukraine from 05.04.2001 № 2346-III. Available at <http://www.rada.gov.ua>
2. *On approval of the Rules of transfer of foreign currency outside Ukraine for the personal funds of physical persons-residents and non-residents*. Supplement 6 to the regulation of the National Bank of Ukraine from 23.09.96, 245. Available at <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Gaidutskii, A. P. (2010). Bonds for migrants: the untapped opportunities. *Mirror of the week*, 20. Available at <http://dt.ua>
4. *Dynamics of remittances to Ukraine*. Official web-site of the National Bank of Ukraine. Available at <http://www.bank.gov.ua>
5. *Official website of JSCB PRAVEX-Bank*. Available at <http://www.pravex.com>
6. *Prostobankir – Guide for bankers*. Available at http://www.prostobankir.com.ua/individualnyy_biznes/novosti
7. Kredisov, A. I. (2002). *Management of foreign economic activity*. (2nd ed.).
8. Vasylenko, O. V. *Banking operations*. Available at http://pidruchniki.ws/10560412/bankivska_sprava/konversiyini_operatsi_bankiv
9. *Financial and currency converter*. Available at <http://www.freecurrencyrates.com/ru/exchange-rate-history/EUR-BYR/2013>
10. Piasetska, M. H., Bereslavska, O. I., Nakonechnyi, O. M., & Savluk, M. I. (Eds.). (2002). *International settlements and currency transactions*. Kyiv: national economic University.

Received 26.12.2014

© Vnukova N. M., Kucher U. L., Oksanchenko H. O.